

Dünya Kadınlar Günü'nde Annem Güler Sarıali Yaltırık – Rengigül Yaltırık Ural

“Kadınlar Günü” dediğinde her defasında ilk aklıma annemin kadın arkadaşlarıyla ev toplantıları gelir. Annemin çeşitli hanım arkadaşları ile farklı grupları vardı, birçok hanımefendinin o dönemde olduğu gibi. Bir, iki grubu babamın profesör arkadaşlarının hanımlarıydı. Bazı gruplar daha çok, bazıları daha az sayıda hanımlardan oluşurdu. Nispetiye Mahallesi'nde babamın fakültesinden meslektaşları kıymetli hocalar ve aileleri, yakınları oturduğu için hanımların toplanması kolaydı. Kışın oturdukları apartmanlardaki hanımların toplantıları olduğu gibi yazın, yazlık komşu hanımların toplantıları olurdu. Yakın ve uzak akraba hanımlar belli günlerde toplanırdı. Çoğunlukla evlerde ya da dışarıda; ya sinema sonrası bir kafede sohbet ederlerdi. Son zamanlarda genellikle Akmerkez'de toplanıyorlardı. Bazen Baltalimanı'ndaki Profesörler Evi'nde yemek yerlerdi. Evlerde ve yurt içi, yurt dışı davetlerde eşli toplantılar da çok güzel, şık ve farklı dokuda olurdu. Özellikle Edinburgh ve Londra'da böyle toplantıların daha çok eşli olduğunu ve çok hoşuma gittiğini yaşayarak biliyorum.

Annem nefis yemek, kek, börek, mezeler yapardı. Özel günlerde daha çok özenir ve iki gün önceden hazırlıklara başlardı. Kendimi bildim bileli yaşantımız böyle idi. Bahriye anneannem 1963-1976 yılları arasında bizimle yaşadı. Ana kız, ikisinin de aynı ve farklı grupları vardı ve birlikte giderlerdi. Anneannem de çok güzel yemekler yapardı. Dikişler dikerler, örgüler örerlerdi. Çoğunu saklıyorum. Bütçelerine ve toplumdaki statülerine göre şık ve özenli giyinirlerdi. Sofraları, sofrta takımları, masa örtüleri, peçeteleri mum gibi yerli yerinde idi.

Anneannemle, annem akşam yemeklerini sabahtan organize edip, planladıkları hanım arkadaşı, akraba, dost ziyaretlerine ya da bir etkinliğe, sinemaya, kumaş, dikiş, örgü ile ilgili alışverişe giderlerdi. Akşam babam fakülteden dönmeden evde olurlardı, babamı güler yüzle karşılarlar ve kısa bir süre sonra sofraya oturulurdu. Bir sorun varsa ki nadiren olurdu, yemekten sonra lisanı münasiple aktarırdı.

Kadınlar gününde her bir hanım özenle giyinir, birbirinden şık olurdu. Ev mis gibi kokardı. Parfüm kokuları çay, kahve kokularına karışırdı. Poison annemin parfümlerinden biriydi. Severe sürerdi. Yedigâr durur diğerleri gibi. Ben en çok Dolce Vita severim. Yağmurda ıslanmış ağaç kokusu güzel gelir. Parfüm bir sektör, ama içinde doğa ve sanat var. Bilimsellik de tabii. Biten şişeleri de atmaya kıyamam. Bazılarını ise hiç açmadım. Minyatür Laliq koleksiyon olanları özellikle. Bir de yandan pompalı olanlar vardır ki beni benden alır.

Ramazan ayı haricinde kahveye gelen hanımlara likör, çikolata, badem ezmesi, badem şekeri, kaymaklı lokum ikramı olurdu. Likör, kahve, çay takımları, pasta takımları hem göze hem damağa hitap ederdi. Anneannem muzlu, naneli likörü severdi. Şişeleri de pek zarifti. Annem evde vişnefkof yapardı. Tadı damaklarda kalırdı. Bugün bile eski komşularımızın ev davetlerinde “Güler ablanın vişnefkofu” diye ikramlarında güzel anıları tadarak yad ediyoruz.

Ramazan ayında kahve ya da çaylı toplantılar olmazdı. İftarlara çok özen gösterirlerdi. Teşvikiye Hüsrev Gerede günlerimizde sofrada başında hepimiz radyodan o davudi sesi ile “İstanbul için iftar vaktidir”i ulvî bir hisle beklerdik. Pidenin kokusu, çorbanın kokusu, çay kokusu... Çok güzeldi. İftardan sonra annem de anneannem de sessizce, pek de büyük olmayan salomanjeye (salle à manger) geçer, namaz baş örtüleriyle Kur’an-ı içlerinden okurlardı. Anneannem namaz vakitleri de sessizce namazını kılardı, namaz kılarırken odasına girmezdik. Tıpkı babamın Beşiktaş ve Millî maçları izlerken salona girmediğimiz gibi. İftar davetleri de evlerde özenle hazırlanırdı. Daha farklı yiyecek ve içecekler tadardık. Büyüklerimden yedigâr Kur’an-ı Kerim kitaplarım, baş örtülerim, seccadelerim, tespihlerim, Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk gibi kıymetli hocalarımızın kitapları, Cidde iş seyahatimizden armağan kitaplar, dostlarımın dini içerikli hediyeleri arşivimde özenle koruma altında. Dünya Kadınlar Günü, Ramazan ayına denk geldiği için bu detayı yazmak istedim.

Dünya Kadınlar Günü, Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak başlamış. **Çalışan kadınların haklarını korumak** adına. Umarım yüz yılı aşan bir sürede tüm dünyada başarılı olabilmıştır. Her ne kadar dünyadaki savaş, sürgün, erkeklerin manevi ve tasvip edilmeyen baskıları, sadece erkeklerin değil, kadınların kadınlara kıskançlıkları, iş hayatındaki mobbing vs. gibi haberleri hemen her gün yerli yabancı medyadan üzümlere izlese, okusak da huzur içinde bir dünya yaratmak çok da zor değil diye umutla diliyorum.

Ev kadınları da aslında emekçi kadınlar bence. Bütün evin yükünü üstlerine almışlardı bizden önceki nesilden bildiğim. Oldukça genç yaşta (18 gibi) evlenmişler. Erken yaşta anne olmuşlar. Çocuk bakımı, ev işleri, çamaşır, ütü, yemek, dikiş, nakış, çarşı pazar alışverişi...

Eşinin vazifesine göre eşine destek olma çabası, anne ve babası, kayınvalide ve kayınpederi yaşlanınca bakımını maddi ve manevi üstlenmek gibi. Bütün bu işler için evin erkeği para verip satın alsa, imkânı yetmez. Annem ve anneannemle böyle sohbetler yapardık.

Akademik hayat içindeki eşlerin sorumluluğu, desteği, vazifeleri...

Annem için İskoçlu dostlarımızdan sevgili Anne Thompson “clever hand” tabirini kullanırdı. Haydar Sarıali dedemin bir mebus oğlu olarak kültürlü, hâli vakti yerinde sinema ve lokanta işletmecisi olmasının önemini de vurgulamadan geçemeyeceğim. Annemi ninesi İstanbullu Rengigül Hanım, Bahriye anneannem ve Haydar dedem, anneannemin annesi Balatlı Çerkes ilk seçilen belediye meclis azası Seher Ural eğitmiş. Okulda da bıçki dikişin püf noktalarını öğrenmiş ve babaannem Nevzat Yaltırık ile pekiştirmiş. Londra’da da Kenington College’e gitti, İngilizcesini ilerletti. Yadigâr Burda mecmuaları Dragos’taki kitap odası arşivimde. Her gün gazetelerin köşe yazarlarını okur, sonra şekerleme yapardı. Evdeki huzur ve eşlerin uyumu, evlilikte de iş hayatındaki başarıda önemli. Bu konuyu “Kasnak Meşesi ve Türkiye Florası Sempozyumu”nda dile getirmişt看im.

Şekil 186 : *Sorbus torminalis* - Kuş Üvezi

(Çizen : G. Yaltırık)

Sorbus torminalis - Kuş üvezi

Çizen : G. Yaltırık, Dendroloji Ders Kitabı. Annem Güler Yaltırık'ın çizimi.

Babamın, sevgili rahmetli asistanı Asuman (Efe, Prof.Dr.) Hanım ile birlikte yazdıkları ders kitabının içinde. Bu kitabın içinde eşim Ersin Ural'ın çektiği fotoğraflar da yer alıyor, başka kitaplarda olduğu gibi. Doktora tez kitabında anneme tashih ve daktilo işlerinde yardımcı olduğu için teşekkür etmiş babam, önsözünde. Çocuktum, hatırlıyorum, evdeki o çalışmaları ve o daktilo da arşivimde. Babamın babası ile dedesinin daktiloları da arşivimde. Zordu daktilo ile tez yazmak. Yazılacak kâğıt, altına yerleştirilen kapkara ve parmaklara bulaşan karbon kâğıt, altında kopya uçuk yeşil, mavi, sarı pelur kâğıt. Daktilonun sesi tak tuk, cırt cırt diye kulaklarımızda. Yanlış bir tuşa bastın mı yandın! Geri dön! Üstüne x işareti koy. Ya da yuvarlak sert bir silgi ile sil. Gerçekten de zordu. Sonra yarı otomatik hafızalı yazı makinaları çıktı. Sonra kocaman IBM'ler ve şimdiki teknolojiye varıldı. Annemi ve babamı aydınlar kâğıtlarına çizim yaparken seyretmeyi severdim. O zaman herkesin fotoğraf makinesi de yoktu ve botanik, arkeoloji gibi bilim dallarında çizim çok önemliydi. Bence çizim hep var olmalı, el yazısı gibi. Babamın orta okulda resim hocası da ne şans ki Zühtü Müridoğlu imiş. “Kuvvetli hocalardan yetiştik” dediğini yıllar geçtikçe daha iyi anlıyorum. “Annem çizim yapardı” anılarımın kitaba geçmiş haliyle belgelenmesi de ayrı bir mutluluk tabii. Ölüm yıldönümü ayında annemi sevgi ve saygıyla anıyorum.

“Trakya'nın Anıtsal ve Korunması Gereken Ağaçları” kitabında “Trakya'daki Bazı Anıtsal Ağaçların Mitolojik, Mistik, Folklorik ve Tarihsel Yönleri” bölümü Fatih'in ikinci eşi Sitti Şah Sultan için inşa ettirilen Sarayın bahçesi ile başlıyor.

Yörenin en kalın Dişbudak ağacı ile devam eden kıymetli araştırma içinde önemli bir detay var: **“Güler Yaltırık adını verdiğimiz anıtsal Katran Ardıcı, Trakya’da sadece Bülbül Korusunda bulunan ardıklar arasındadır.** Uzunköprü, çevre köy ve kasabalardan gelen halk Mayıs ayında eğlenceler yaparak bahar bayramını coşkuyla kutlarlar. Buranın milli park haline getirilmesi uygun görülmektedir.” Babam ve sevgili Güler Dalgıç, bir kadirşinaslık örneği yapmışlar. Babamın arkasındaki en büyük maddi ve manevi güç olan annemin adını Katran Ardıcı’na vermişler. Mevlevi atalarım bu kadirşinaslık için “Niyaz Zinciri” diyorlar.

Haydar dedem gibi anneannem ve annem de hasta, yardıma muhtaç çocuklara yardım ederlerdi. Yardımlar söylenmezdi, gizliydi. “Sağ elin verdiğini sol el bilmemeli” gibi konuşmaları olurdu. Annesi çok genç yaşta vefat etmiş olan komşu çocuklarının yaş günlerinde mutlaka çok özenli pasta yaparlar, elbise diker ya da örerlerdi. İhtiyaçlarına göre yardım ederlerdi, sessiz sedasız. Eli sıkışık olan akrabaların erzaklarını her ay muntazam alırlar, harçlık verirlerdi. Nevzat babaannem ve babam da yapardı bu ifade ettiklerimi. Şeker ve Kurban bayramlarında, okulların açılışına yakın tarihlerde... Annem Güler Yaltırık’ın, yardımsever, iyi kalpli tüm büyüklerimin ruhunu şad ediyorum. Zarafet ve saygı dünyamızda hep olsun. İstanbul Serisi - Leman Arbatlı ve Annem Güler Yaltırık yazımı dileyen okuyabilir.

Bahriye anneannem Cumhuriyet balolarından öğrenmiş olduğu Çarliston dansını çok güzel yapardı. Bacaklarının çapraz hareketlerini takip etmekte zorlanırdık. Çok da zevk alırdı dans etmekten. Kanto seyretmekten. Tiyatro ve sinema izlemekten. Mikado’nun Çöpleri, Kanlı Nigar gibi seyrettiği film ve tiyatro oyunlarını öyle güzel aktarırdı ki yaşadık onunla. Mentollü sigarasını yakardı. Kırmızı ruj izi çıkardı filtresine. Çantasında nane şekeri, işlemeli mendil, yelpaze, yaz ise yazlık eldiven, minik bir şişe leylak kolonyası, bozuk para çantası, pembe yuvarlak Optalidon kutusu (mekanizmasını severdi) olurdu genelde. Çarliston dansından sonra Levent’teki evin salonunda Campari ya da muz likörü içerdik. Savaş içine doğmuş bir kız çocuğu idi, 1910’lu. “Dünyada bir oh yok!” derdi, annem Milliyet Gazetesi’ndeki bazı haberleri, köşe yazılarını okurken. Bizler bugüne kıyasla yine de çok güzel yaşamışız diyebilirim. En azından yazlık evlerimizin kapı anahtarı dışarda dururdu. Deniz tertemizdi, domates mis gibi kokardı. Yumurta kabukları da bu kadar ince değildi. Kayıkçı günlük balık getirir, anneannem de sahile kabı ile iner alırdı. Bamyaları, ayçiçeği tarlalarının arasından geçip dalından toplardık... gibi hoşluklar.

Sevgili Bahriye anneannem I. ve II. Dünya Savaşlarını yaşayarak bildiği için; **“iktisat edin”,** “katık edin”, “çaputa çok para vermeyin” derdi. Bazen bir akrabası hanım fuzuli ya da aşırı yemekten dolayı aylığını yetiştirmekte zorlanınca kızar, “hesap kitap bilmez, iki yakası bir araya gelmez” diye kızardı ve hiç üşenmeden kırtasiyeden 30 zarf alır, o akrabasına götürür ve maaşını 30’a böldürürdü. Yâni bir anlamda şimdiki kart limiti gibi bir sistemi vardı. Erkek kardeşi Saffet Ural’ın da benzer sistemi vardı. Gider kutuları vardı. Günlük kazancının belli bir kısmını günlük olarak o kutulara koyardı.

Rol modelim başta babaannem Nevzat Yaltırık olmak üzere, ailemizdeki hemen her hanım en iyi markadan daha güzel kumaş seçer ve dikiş dikerdi. Örgü örerdi.

Bahriye anneannem iç çamaşırlarını da kendisi dikerdi. Çok güzel yemek yaparlardı. Sofraları da çok muntazam olurdu. Anneannem sarma yaparken “yaprağım harcıma denk geldi” diye sevinirdi. Bazen zeytinyağlı yaprak sarmasının ılık ılık iç harcından birkaç kaşık yemek isterdim. Müthiş leziz olurdu. Yaprak artacak diye kızardı. Hayatım boyunca bir yemeğin kalitesini önce gözlerimle anlarım. Tıpkı kıyafetlerdeki kumaş ve dikiş kalitesi gibi.

Biz evlerde büyüklerimizden şefkat gördük. Erkekler koruyup kolladılar. Hiç küfür, argo, tasvip edilmeyen davranış ve sözler işitmedik. 16 yıl yurt dışı ve yurt içi okullarımdan sonra 39.5 yıl bilim ve iş dünyasındaki aktif üst düzey çalışma hayatımda da benzer çevrelerde yaşadım.

Anneannem “Erkeğin cebine bakılmaz, evin beti bereketi kaçar” derdi. Yani evlendiğin zaman eşinin pantolon cebine, cüzdanına bakma demek. “Senin paran, benim param olmaz, ortak havuzdan harcanır. Evin beti bereketi kaçar” derdi. Ben de harfiyen uydum. Şimdiki gibi cep telefonları tabii onların devrinde yoktu. Cep telefonundaki mesajlardan nice kıskançlıklar yaşandığını duyunca hep aklıma anneannem gelip, tebessüm ediyorum. Babam ve dedelerimin kıskançlıkları konu olurdu. Espri içeren makul düzeydeki kadın ve erkeklerdeki çeşitli alt duygulardan yansıyan kıskançlık sözlerini hoşgörü ve mühendislik bilimindeki “artı/eksi bir tolerans” ile karşılamak, çok da zor olmasa gerektiğini ailemdeki kadınlardan öğrendim. Kendine yapılmasını arzu etmediğini başkasına yapmama saygısı, bilinci, olgunluğu ve mücadelesi insana güç verdiğini de.

Rahmetli annem Güler Yaltırık “**Arkasında güçlü, varlıklı, kültürlü ailesi olan kadını ezemez erkek**” derdi.

Kadın ne kadar eğitilmiş ve güçlüyse, arkasında bilinçli, güçlü, varlıklı bir ailesi varsa mukavemeti artıyor yıllar içinde gözlemlediğim. Çocuklar için de geçerli. Aslında dünyadaki her canlı için geçerli.

“**Direksiyonu bir kadının saçlarını okşar gibi tutacaksın**” diyen eşim Ersin’in bu ifâdesi, kendisi gibi derindir. Çalışma hayatımın çok uzun yıllar sürmesi Ersin’in destek ve anlayışlı oluşudur. Yoksa çalışma hayatı, bir çocuk dünyaya getirmek, ev ve iş hayatındaki ahenk, dirlik, düzen; prensipli, disiplinli hayat ile başarılabilir. Özellikle İstanbul gibi trafik yoğunluğu olan kentlerde işe gidip gelmek zaten enerjinizin çoğunu alabiliyor. Biz yeni evlendiğimizde önce Teşvikiye’deki kiracımızın çıkmasını bekledik. Ersin daireyi tadilata soktu. Yerleştik. Arabamızı aldık. Sonra hamile kaldım. Sandoz ile ilgili yazılarımı dileyen okuyabilir, o yazılarımda Sandoz’un çocuklara verdiği önemi, değeri anlattım. Bu açıdan şanslıydım. Ersin sabahları erken saatte (07.45) önce beni işe, oğlumuzu anneme bıraktıktan sonra işine gidiyordu. Oğlumuz 2.5 yaşına geldiğinde iyi eğitim veren Levent’te bir yuva özenle aradık ve bulduk.

Utku, yerli yersiz ağlamayan, güleç, tatlı bir bebektir. Büyüdükçe de yerli yersiz bir şeyler alınmasını tutturmayan, yaşına göre olgun, doğru analiz yapabilen, harçlıklarını biriktirip istediğini alan, akıllı, zeki, yetenekli, anneanne, babaanne ve dedeleriyle, yerli yabancı akademik çevredeki büyükleriyle uyumlu, saygılı, hocalarının ve kendi arkadaş gruplarında sevilen, güven veren bir öğrenci oldu. İyi eğitim veren okullarda burslu okudu. Çalışan bir anne olarak bu açıdan da kendimi şanslı addediyorum. Tabii orta okula kadar pek de kolay olmuyor çalışan annenin iş ve ev hayatının dengesini planlaması, her ne kadar anne, baba manevî destek olurlarsa da. Okullar tatile girince yaz okulları aranıyor, vs. gibi.

Çalışmayı, üretmeyi, çalıştığının karşılığı maddiyatı bilinçli ve akılcı yatırımla kendini ve aileni güvence altına almayı bilebilmek lazım. Yâni ailelerimizin hâli vakti yerinde, kira vermiyoruz diye çalışmamazlık yapmadım. Çalışma hayatım boyunca doğru zamanda iş değişiklikleri, akılcı yatırımlarla ayaklarımızın üzerinde durabilmeyi başarmaya, üretmeye, gençlere hayat tecrübelerimizi aktarmaya gayret ettik.

Okul ve çalışma hayatı boyunca biz aktif çalışanlara öğretilmeyen en önemli unsur; emeklilik vakti gelince ne yapacağı? Bizden önceki nesilde “Hep böyle gidecek zannettik” sözlerini biraz da buruk ifadeleriyle gözlemlediğim için emeklilik yaşımdan on yıl önce plan yaptım. Dünya Kadınlar Günü’nde **tüm emekçilere (kadın, erkek ayırt etmeden)** bu önemli konuyu iletmek isterim. Yetenekleri, bilgi, eğitim, kültürleri, maddi ve manevî imkânları çerçevesince mutlu olacakları meşgale/vazifeler ile hayatlarının sonlarına kadar aktif olmalarını dilerim.

Dünya Kadınlar Günü, Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlanırken; saygı, sevgi, hakkaniyet, empati kurabilmek umarım tüm dünyadaki kadınlara ulaşır. Egonun disipline edilebildiği, elindeki gücün iyiliğe kullanıldığı bir dünya var etmek zor değil aslında. Bu dünyada güzel ve sevindirici haberlere hasret kaldık ne yazık ki. Savaş, salgın, göç, doğal afet, kadın-çocuk-bebek-hayvan istismarları, haksızlıklar... Psikolojik rahatsızlıklar... Ekonomik dengesizlikler... gibi nicesi.

Bugün dahi dünyada maalesef “Kadın Hakları” Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün medenî bilincine erişemediğini üzülererek okumaktayız. Ölüm yıldönümü olan bu ayda annem Güler Sarıalî Yaltırık’tan dolayı baba soy ağacında yer alma şansına eriştiğim Atatürk’ü ve bu mücadelede emek vermiş kişi ve kurumlar ile ailemdeki, iş hayatımdaki büyüklerimi saygı ve özlemle yad ediyor, örnek alınmasını diliyorum.

Her kız çocuğunun, kadının annem Güler Sarıalî Yaltırık gibi şanslı olmasını gönülden arzu ederim.